

OSMANLI ARAŞTIRMALARI
XVI

Neşir Heyeti - Editorial Board
Halil İNALCIK - Nejat GÖYÜNÇ
Heath W. LOWRY - İsmail ERÜNSAL
Klaus KREISER - A. Atilla ŐENTÜRK

THE JOURNAL OF OTTOMAN STUDIES
XVI

Sahibi: **ENDERUN KİTABEVİ** adına İsmail ÖZDOĞAN

Tel.: (0212) 518 26 09

Yazı İşleri Sorumlusu: Nejat GÖYÜNÇ

Adres: İmam Hüsnü Çıkmazı 35/3, 81130 Üsküdar - İST.

Tel.: (0216) 333 91 16

Dizgi: İlhami SORKUN

Tel.: (0212) 511 04 26 - 62

Basıldığı Yer: FATİH OFSET

Tel.: (0212) 501 28 23

Adres: **ENDERUN KİTABEVİ**, Beyaz Saray No. 46, 34490 Beyazıt - İST.

XVI. ASRIN İLK YARISINDA ALADAĞ KAZÂSİ (1501-1540)

Alâaddin AKÖZ

Coğrafi Durum: Aladağ Kazâsı, Göksu vadisinin bir kısmı ile bugün Konya iline bağlı Hadim ve Taşkent ilçelerinden meydana gelmektedir. Bölge Konya'nın güneyindedir. Kuzeydoğusunda Karaman ili; güneyinde Ermenek ve Mut; batısında Alanya; kuzeybatısında Bozkır ilçeleriyle çevrilidir. Bu bölgede Ortatorosların bütün özelliklerini görmek mümkündür. Aladağ platosunun genişliği 50-100 km.dir. Üzerinde 1000-2500 metre yüksekliklerde gayet geniş düzlükler yer alır. Bolkar Dağları ile Aladağlar arasındaki doruklar 3000 metreye yaklaşır. Ortatoroslar yükseltisi Çumra ilçesine bağlı Dineksaray köyü civarından başlar. Akdağ ve Geyikdağı en önemli yüksekliklerdir. Hadim ilçesinin batısında bulunan Akdağ bu ilçenin içme suyunu temin eder. Bölgede Göksu nehrine karışan küçük dereler vardır. Bu nehir Aladağ bölgesi ile Mut ve Silifke'yi katederek Akdeniz'e dökülür (1).

Aladağ bölgesi için iklim verileri yetersiz olmakla birlikte Hadim ilçesinde 38 yıllık rasat sonucu ortalama yağış miktarları Akdeniz ikliminin tipik özelliği olan en fazla yağışın kış mevsimine konsantre olması şeklinde kendini göstermektedir. Yıllık ortalama yağış (648.8 mm) İç Anadolu Bölgesi'nin geneline oranla bir hayli yüksektir. Aladağ'da ise yıllık ortalama yağış 482.9 mm.dir. Hadim ile arasındaki yağış farkının Hadim'in denizden Aladağ'a göre 500 m. daha yüksek oluşundan kaynaklanmaktadır (2).

1- *Konya il Yıllığı 1967*, s. 130.

2- M. Serin - B. Eyice - M. Küçüködük, "Bademli (Aladağ) Hadim-Konya Florası", *S.Ü. Araştırma Projesi*, s. 1-8.

ALADAĞ KAZÂS'I'NIN MERKEZİ

Bu çalışmanın hazırlanmasında esas teşkil eden TD. 40 (H. 907 / 1501) (3) TD. 63 (H. 924/1518) (4) ve TD. 415 (H. 946/1540) (5) tahrir defterlerinin her üçünde de "Aladağ" ismini taşıyan bir merkezin varlığını gösteren herhangi bir kayıt mevcut değildir. Tahrirlerde Aladağ Kazâsı'nın merkezi yani "nefs"i gözükmemektedir. Bunun dışında karyelerden birinin kazâ merkezi olduğuna dair açık bir bilgi de mevcut değil. Osmanlı Devleti'nde timar sisteminin düzenli olarak uygulandığı dönemlerde, "nâhiye"lerin idarî bir merkez olmaktan çok timarların kontrolünü sağlayan merkezler olduğu, bu sebeple de muhtelif bölgelerde "nefsi" olmayan nâhiyelerin varlığı biliniyordu (6). Fakat Kazâlar için aynı şeyi söylemek mümkün değil. Çünkü her "kazâ" idarî bir ünitedir ve "kâdi" tarafından idare edilir. Aladağ Kâdılarına değişik tarihlerde gönderilen fermanlar veya bu kâdılarla yapılan yazışmalardan Aladağ Kazâsı'nın merkezinin Pirlâvganda karyesi olduğu anlaşılmaktadır (7). Ayrıca bugün Konya iline bağlı bir ilçe olan Pirlâvganda karyesi (Taşkent), üç dönemde de Aladağ Kazâsı'nın en büyük karyesi durumundadır. Nitekim 1540 tahririnde (8) Pirlâvganda'nın gelirleri kaydedilirken 1.300 akçelik "ihtisâb" ve 1.000 akçelik "ihzâriye-i kazâ-i mezkûr" kaydı bu karyenin kazâ merkezi olarak kullanıldığına delil teşkil etmektedir.

16. asırdan sonra H. 1290/1873 Konya Sal-nâmesi'nde de Aladağ ismini taşıyan bir yerleşimden bahsedilmektedir (9). Bu sâl-nâme'ye

3- BA.TD.40, s. 270-306. II. Bâyezid'e ait olan bu tahririn hangi tarihte yapıldığı kesin olarak bilinmemektedir. Defterin BA.daki fotokopi nüshasının cildinde H. 899/1493-1494 tarihi yazılmıştır. Fakat bu tarihin neye istinaden yazıldığı malûmumuz değildir. İ. Şahin bu tahrir için H. 907/1501 tarihini kullanmıştır (Bkz. Akşehir, TDVİA, C. II, s. 298). Metin içerisinde bu tahrir için 1501 tarihi kullanılacaktır.

4- BA.TD.63, s. 135-157.

5- BA.TD.415, s. 240-259. Bu deftere sonradan muhtelif tarihlere ait (derkenar) düşünülmüştür. Fakat 8. sayfada Konya mahallelerinden Hoca Hasan Mahallesi'nde bir muâfiyet kaydında 24 C.Ahir 946 tarihi vardır ki bu tarih kaydı sonradan değil, tahrir esnasında düşülmüş bir kayıt olmalıdır.

6- Bkz. Nejat Göyünç, *XVI. Yüzyılda Mardin Sancağı*, s. 25, 41.; Süreyya Faroghî, "16. Asırda Batı ve Güney Sancaklarında Belirli Araklıklarla Kurulan Pazarlar: İçil, Hamid, Karahisar-ı Sahib, Kütahya, Aydın, Mentec", *ODTÜ Gelişme Dergisi I*, (Ankara 1978), s. 42; Alaaddin Aköz, "XVI. Asır Lârende Kazâsı Hakkında", *Osmanlı Araştırmaları*.

7- Mesela 12 Muharrem 1000 tarihli Lârende, Ermenek ve Aladağ Kâdılarına gönderilen derbendlerle ilgili ferman (Bkz. Karaman Şer. Sic. 1/62); Evahir-i C.evvel 1178 tarihli Karaman Valisi ile Aladağ Kadısı'na gönderilen ferman (Bkz. Konya Şer. Sic. 58/184) bilhassa H. 1156/1743 tarihli Pirlâvganda'dan satın alınacak zahirelerle ilgili bir fermanla; "Pirlâvganda Kâdısı" ibaresinin yer alması, bu karyenin Aladağ Kazâsının merkezi olduğunu teyit etmektedir. Bkz. Konya Şer. sic. 56/228-2. (Bu belgeyi veren arkadaşım Dr. İzzet Sak'a teşekkürümü yenilemek isterim).

8- Bkz. BA.TD.415, s. 243.

9- Bkz. *1290 Konya Sâl-nâmesi*, s. 144.

göre Aladağ, Hadim Kazâsı'na bağlı bir nâhiye merkezidir ve 67 hânesi, 185 nefer nüfusu vardır. Fakat bir yıl öncesine ait 1289 Sâl-nâmesi'nde Aladağ Nâhiyesi'nin karşısında hâne ve nüfusuna ait rakamlar yer almamaktadır (10). Yakın zaman içerisinde yapılan çalışmalar ve hazırlanan haritalarda ise Aladağ ismini taşıyan merkez, Bademli Köyü ile aynı yer olarak gösterilmektedir (11).

YERLEŞİM MERKEZLERİ

Tahrir defterlerinde (12) Aladağ Kazâsı yerleşim yerleri olarak sadece 34 karye yer almaktadır. Kazanın nahiyesi olmadığından bu 34 karyenin tamamı Aladağ Kazâsı'na bağlıdır.

1- Afşâr (13): Günümüzde Taşkent (Konya) ilçesine bağlı bir belediye merkezi olan köyde 1501 tarihinde 80 n. 52 h. 1518'de 48 n. 37 h. ve 1540'da 51 n. 38 h. nüfus yaşamaktadır. 1501 tahririne göre Yakup Veled-i Şeyh isimli sipâhi-i köhne Aladağ ile Ermenek arasında bir kârbânsaray ile köprü yaptırmış ve buna karşılık rûsûm-u örfiyye ve avarızdan mu'af tutulmuş. 1518 tahririnde de Mehmed ve Paşa isimli kardeşler babalarının yaptırdığı eserlerin tamerine mültezim olduklarından bunlar da avarızdan mu'af tutulmuştur.

Arpa, buğday ve darıdan başka bağ, bağçe, bostan, ceviz, koyun ve arıcılıkla uğraşan Afşâr'ın vergi hâsılı 1501'de 4.775, 1518'de 4.812 ve 1540'de 7.208 akçedir. 1501'den 1540 yılına kadar nüfusunda azalma olmasına karşılık, üretiminde artış olmuştur.

2- Ağaçcı (14): Günümüzde Hadim ilçesi, Aladağ (Bademli) Nahiyesi'ne bağlı olan köyde 1501'de 53 n. 38 h. reâyâ ile 13 n. 8 h. müselleman, 1518'de 35 n. 28 h. reâyâ ile 5 n. 4 h. müselleman ve 1540 yılında 39 n. 22 h. reâyâ yaşamaktadır. Geçimini büyük ölçüde bağcılıkla temin eden Ağaçcı halkı ayrıca arpa, buğday, darı, meyve, arıcılık ve hayvancılıkla da meşgul olmaktadır. Vergi geliri 1501'de 4.244, 1518'de 5.356 ve 1540'da 5.268 akçedir. 1501'den 1540 yılına kadar nüfusu sürekli azalan köyün hâsılı da aynı seviyede kalmıştır.

3- Akçaalın (15): Günümüzde Karainan ili sınırları içerisinde

10- Bkz. 1289 Konya Sâl-nâmesi, s. 135.

11- Meselâ; W.D. Hütteroth, *Ländliche Siedlungen im südlichen Inneranatolien in den letzten vierhundert Jahren*, isimli eserinin sonunda yer alan 2 ve 3 numaralı haritalar; 1/100.000 ölçekli Türkiye Haritası; 1/400.000 ölçekli Hadim Kazâsı Haritası.

12- BA.TD.40, s. 270; BA.TD.63, s. 135; BA.TD.415, s. 240.

13- BA.TD.40, s. 287; BA.TD.63, s. 140; BA.TD.415, s. 244. Bu karyenin ismi TD.63 ve TD.415'de "Avşâr" şeklinde yazılmıştır.

14- BA.TD.40, s. 299; BA.TD.63, s. 143; BA.TD.415, s. 247. Karyenin ismi TD. 63 ve TD. 415'de "Ağaçcılar" şeklinde yazılmıştır.

15- BA.TD.40, s. 294; BA.TD.63, s. 155; BA.TD.415, s. 257. Bu karyenin ismi TD.63 ve TD.415'de "Ağçaalân" şeklinde yazılmıştır.

yer alan köyün nüfusu 1501'de 32 n. 24 h. reâyâ (bunlardan 5 n. sipâhiyân-ı köhne olup, sipahilerden 3 tanesi için" raiyyet der defter-i köhne" kaydı düşülmüştür) ve 28 n. 22 h. müselleman ve piyadegân olmak üzere toplam 60 n. 46 h., 1518'de 38 n. 20 h. reâyâ, 27 n. 18 h. müselleman ve piyâdegân, 1540 yılında ise tamamı reâyâ 40 n. 26 h.'dir. Bu köyün nüfusunda da bir azalma olduğu dikkati çekmektedir. Vergi hâsılı 1501'de reâyâ, sipâhi, müselleman ve piyadegân toplamı 4.342 akçe, 1518'de 4.308 akçe ve 1540 yılında 4.109 akçe olan köyde arpa, buğday ve darı üretiminin yanında bağ, bağçe, bostan, meyve, arıcılık ve hayvancılıkla uğraşmaktadır.

4- Alâta (16): Bugün Taşkent ilçesine bağlı Balcılar Nahiyesi. Nüfusu; 1501'de 29 n. 15 h. reâyâ ve 42 n. 33 h. müselleman ve piyadegân, 1518'de 23 n. 18 h. reâyâ ve 44 n. 30 h. müselleman ve piyadegân, 1540 yılında ise 43 n. 32 h. reâyâdan oluşmaktadır. köyün nüfusunda dönemlere göre sürekli azalma olmuştur.

1501'de 3.773 akçe, 1518'de 5.316 akçe ve 1540'da 6.436 akçe vergi hâsılı olan köyde arpa, buğday ve darı üretimi yapılmakta, bağ, bağçe, koyun ve arıcılıkla uğraşmaktadır.

5- Ardıçağıl (17): Günümüzde mevcut olmayan köylerdendir. Nüfusu; 1501'de 29 n. 23 h. reâyâ, 4 n. 2 h. piyadegân, 1518'de 19 n. 12 h. reâyâ, 5 n. 3 h. piyadegân ve 1540'da 23 n. 15 h. reâyâdan müteşekkildir. Önceki karyelerde olduğu gibi bu karyenin nüfusunda da düşüş olduğu görülmektedir.

Arpa, buğday ve darı üretimiyle bağ, bağçe, bostan, arıcılık ve hayvancılık yapan köyün vergi geliri 1501'de 2.393 akçe, 1518'de 2.027 akçe ve 1540'da 3.296 akçedir.

6- Bâdâmlû (18): Günümüzde Hadim İlçesi, Aladağ Bucağı, Aladağ (Bademli) Belediye merkezi olan karyenin nüfusu 1501 yılında 49 n. 28 h. reâyâ, 12 n. 7 h. müselleman ve piyadegân, 1518 yılında 52 n. 28 h. reâyâ ile 18 n. 13 h. piyadegân, 1540 yılında ise 51 n. 30 h. reâyâdan oluşmaktadır.

Vergi hâsılı 1501'de 3.947, 1518'de 5.097 ve 1540'da 5.971 akçe olan Bâdâmlû'da büyük oranda bağcılık yapılmaktadır. Bundan başka arpa, buğday ve darı üretiminin yanısıra bağçe ve meyve, bostan, arıcılık ve az miktarda hayvancılık yapılmaktadır. 1540 yılında bu köyde pamuk üretimine de başlandığı görülür.

7- Bâdâmlû ma'a Gendele (19): Günümüzde mevcut olmayan veya hakkında kesin bilgi sahibi olmadığımız bu köyde 1501'de 20 n.

16- BA.TD.40, s. 284; BA.TD.63, s. 147; BA.TD.415, s. 250.

17- BA.TD.40, s. 292; BA.TD.63, s. 153; BA.TD.415, s. 255.

18- BA.TD.40, s. 302; BA.TD.63, s. 152; BA.TD.415, s. 254.

19- BA.TD.40, s. 270; BA.TD.63, s. 156; BA.TD.415, s. 258.

14 h., 1518'de 26 n. 18 h. ve 1540 yılında 27 n. 20 h. nüfus yaşamaktadır.

Her üç dönemde de köyün en büyük gelir kaynağının pamuk üretimi olduğu dikkati çekmektedir. Ayrıca arpa, buğday ve darı yetiştirilmekte, bağ, bostan, meyve, arıcılık ve hayvancılıkla meşgul olunmaktadır. Vergi geliri 1501'de 1.769, 1518'de 1.980 ve 1540'da 2.682 akçedir.

8- Başlamışlar (20): Günümüzde Karaman İline bağlı Bayırköy. Nüfusu 1501'de 157 n. 103 h., 1518'de 43 n. 29 h. reâyâ, 46 n. 32 h. müselleman ve piyadegân, 2 n. sipâhizadegân ve 13 n. 10 h. dervişân olmak üzere toplam 104 n. 72 h., 1540 yılında da 90 n. 60 h. dir. 1518 tahririne göre Ali Fakih veled-i Mustafa bu karyeye bir câmi ile bir kârbânsaray inşa ettirdiği için Sultan Bayezid Hân, avarızdan ve rûsûmdan mu'af-name vermiş.

Vergi geliri 1501'de 8.236, 1518'de 8.237 ve 1540 yılında 9.126 akçe olan köyde arpa, buğday, darı, nohud ve pamuk üretimi yapılmakta ayrıca bağcılık, bostan, meyve, arıcılık ve hayvancılıkla uğraşmaktadır.

9- Bostanözü (21): Günümüzde Karaman iline bağlı olan bu köyde 1501'de 42 n. 36 h., 1518'de 57 n. 35 h. nüfus yaşamaktadır. 1540 yılında karye iki mahalleye ayrılmıştır: Mahalle-i Bostanözü (11 n. 4 h.) ve Mahalle-i Akınlı (35 n. 24 h.)

Vergi hâsılı 1501'de 2.729, 1518'de 3.558 ve 1540'da 3.992 akçe olan Bostanözü karyesinde arpa, buğday, darı ve pamuk üretimi yapılmakta ayrıca bağ, bostan, arıcılık ve hayvancılık halkın geçim kaynakları arasında yer almaktadır.

10- Bögürtlân (22): Günümüzde mevcut olmayan yerleşim yerlerinden olan köyün nüfusu 1501'de 13 n. 9 h., 1518'de 10 n. 9 h. ve 1540'da 17 n. 13 h. dir. Üretim çeşitliliği görülmeyen Bögürtlân'da tarım ürünlerine 1518 ve 1540 yıllarında meyve, bağcılık, arıcılık ve hayvancılık da dahil olmuştur. Vergi geliri 1501'de 450, 1518'de 725 ve 1540'da 1.685 akçedir.

11- Çakallar (23): Günümüzde Karaman iline bağlı olan köyün nüfusu 1501'de 19 n. 14 h., 1518'de 10 n. 7 h. ve 1540'da 13 n. 5 h. dir. Tarım ürünleri ile bostan, meyve, arıcılık ve hayvancılıkla meşgul olan köyün vergi hâsılı 1501'de 974, 1518'de 964 ve 1540'da 1.300 akçedir.

12- Çapar (24): Günümüzde Hadim ilçesi, Aladağ Bucağına bağlı

20- BA.TD.40, s. 270-272; BA.TD.63, s. 141; BA.TD.415, s. 246.

21- BA.TD.40, s. 293; BA.TD.63, s. 143; BA.TD.415, s. 258.

22- BA.TD.40, s. 292; BA.TD.63, s. 150; BA.TD.415, s. 253. Bu karyenin ismi TD.63 ve D.415'de "Bögürtlenlü" şeklinde kaydedilmiştir.

23- BA.TD.40, s. 286; BA.TD.63, s. 148; BA.TD.415, s. 250.

24- BA.TD.40, s. 297; BA.TD.63, s. 148; BA.TD.415, s. 251. Bu tahrirde köyün ismi "Çapar ve Yelmez" şeklinde kaydedilmiştir.

Yelmez köyü. Nüfusu 1501'de 15 n. 14 h. reâyâ ve 14 n. 11 h. müselleman, 1518'de 26 n. 21 h. reâyâ ve 16 n. 14 h. müselleman, 1540'da ise 38 n. 30 h. reâyâdır.

Karyede arpa, buğday, darı, fasıl, pamuk ve piyaz üretiminin yanısıra geniş ölçüde bağcılık olmak üzere meyve, bostan, arıcılık ve hayvancılıkla uğraşılmaktadır. Vergi geliri 1501'de 2.294, 1518'de 4.213 ve 1540 yılında 5.037 akçedir.

13- Çepni (25): Günümüzde Taşkent ilçesine bağlı Çetmi Belediyesi 1501'de 14 n. 10 h., 1518'de 14 n. 9 h. ve 1540 yılında 16 n. 13 h. nüfusa sahip olan karyede arpa, buğday ve darı üretiminin yanısıra bağ, bağçe ve meyve yetiştirilmekte, arıcılık ve hayvancılıkla meşgul olunmaktadır. Vergi geliri 1501'de 681, 1518'de 1.216 ve 1540'da 1.834 akçedir.

14- Çüne (26): Günümüzde Hadim İlçesi, Aladağ Bucağı'na bağlı Yenikcnak köyü. Nüfusu 1501'de 26 n. 21 h. reâyâ ve 9 n. 5 h. müselleman ve piyadegân, 1518'de 18 n. 13 h. reâyâ 12 n. 6 h. müselleman ve piyadegân, 1540'da ise 21 n. 12 h. reâyâdır.

Bağcılığın ilk sırayı aldığı Çüne'de arpa, buğday, darı üretimi yapılmakta ayrıca meyve, bostan, arıcılık ve hayvancılıkla uğraşılmaktadır. Vergi geliri 1501'de 3.241, 1518'de 3.461 ve 1540'da 5.192 akçedir.

15- Emir Ahmed (27): Günümüzde muhtemelen Hadim İlçesi, Aladağ Bucağı'na bağlı Umurlar Köyü. Nüfusu 1501'de 35 n. 25 h., 1518'de 40 n. 28 h. ve 1540'da 36 n. 19 h. dir.

Karyenin en önemli geçim kaynağını bağcılık oluşturmaktadır. Tarım ürünleri ile meyve, bostan, bağçe, arıcılık ve hayvancılık diğer uğraşı alanlarıdır. Vergi hâsılı 1501'de 3.358, 1518'de 3.686 ve 1540'da 3.459 akçedir.

16- Eşenler (28): Bugün Hadim İlçesi, Aladağ Bucağı'na bağlı iki Eşenler köyü var: Yukarı Eşenler ve Aşağı Eşenler. Nüfusu 1501'de 25 n. 16 h. reâyâ ve 13 n. 9. h. müselleman, 1518'de 25 n. 20 h. reâyâ ve 13 n. 7 h. müselleman ve piyadegân, 1540 yılında ise 31 n. 22 h. reâyâdan oluşmaktadır.

Arpa, buğday ve darıdan başka bağ, bostan, meyve ile arıcılık ve hayvancılık halkın geçim kaynaklarını oluşturmaktadır. Vergi geliri 1501'de 2.144, 1518'de 2.800 ve 1540'da 3.464 akçedir.

17- Günây ve Kızılca (29): Bugün Hadim İlçesi, Aladağ Bucağı'nda

25- BA.TD.40, s. 288; BA.TD.63, s. 148; BA.TD.415, s. 251.

26- BA.TD.40, s. 273; BA.TD.63, s. 144; BA.TD.415, s. 247. Bu karyenin ismi TD.63 ve TD.415'de "Çünâ" şeklindedir.

27- BA.TD.40, s. 275; BA.TD.63, s. 141; BA.TD.415, s. 245.

28- BA.TD.40, s. 297; BA.TD.63, s. 144; BA.TD.415, s. 247.

29- BA.TD.40, s. 296; BA.TD.63, s. 148; BA.TD.415, s. 251. Karyenin ismi TD.40'da "Gönükızılca" şeklinde yazılmıştır.

Aşağı Kızılca ve Yukarı Kızılca isimlerini taşıyan iki tane Kızılca köyü vardır. Nüfusu 1501'de 28 n. 19 h. reâyâ ve 9 n. 7 h. piyadegân, 1518'de 28 n. 15 h. reâyâ ve 4 n. 3 h. piyadegân ve 1540'da 39 n. 23 h. reâyâdan oluşur.

Arpa, buğday ve darının yanında pamuk ve piyâz üretiminin de yapıldığı karyede bağcılık, bostan, meyve, arıcılık ve hayvancılık diğer geçim kaynaklarını oluşturmaktadır. Vergi geliri 1501'de 2.717, 1518'de 3.122 ve 1540'da 3.809 akçedir.

18- Göynükkışla (30): Bugün Hadim İlçesine bağlı bir belediye merkezi olan Göynükkışla'nın nüfusu 1501'de 21 n. 14 h. reâyâ ve 19 n. 13 h. müselleman ve piyadegân, 1518'de 16 n. 11 h. reâyâ 13 n. 9 h. müselleman ve piyadegân, 1540'da ise 22 n. 17 h. reâyâdır.

Arpa, buğday, darı, nohud ve mercimek üretiminin yanısıra bağ, bostan, meyve, arıcılık ve hayvancılık halkın diğer geçim kaynaklarını oluşturur. 1540 tahririnden bu karyede pazâr kurulduğu anlaşılmaktadır. Bu tarihte 300 akçe bâc-ı bâzâr alınmıştır. Vergi geliri 1501'de 3.768, 1518'de 3.694 ve 1540'da 4.554 akçedir.

19- Habiller (31): Günümüzde Karaman iline bağlı olan karyenin nüfusu 1501'de 33 n. 23 h., 1518'de 36 n. 27 h. ve 1540'da 27 n. 13 h.dir. Vergi hâsılı 1501'de 2.475, 1518'de 2.774 ve 1540'da 4.411 akçe olan karyede arpa, buğday, nohud ve piyâz üretimiyle bağ, bağçe, bostan ve meyve halkın geçim kaynağı olarak görülmektedir. Ayrıca arıcılık ve hayvancılıkla da meşgul olunmaktadır.

20- Hadim (32): Günümüzde Konya iline bağlı ilçe merkezi. Nüfusu 1501'de 75 n. 51 h. reâyâ ve 33 n. 28 h. müselleman ve piyadegân, 1518'de 91 n. 70 h. reâyâ ve 47 n. 32 h. müselleman ve piyadegân, 1540'da ise 111 n. 88 h. reâyâdan oluşmaktadır.

Arpa, buğday ve darı gibi tarım ürünlerinin yanısıra, meyve, bostan, bağcılık, arıcılık ve hayvancılık karye halkının diğer çalışma ve üretim alanlarıdır. Vergi hâsılı 1501'de 9.728, 1518'de 12.518 ve 1540'da 13.608 akçedir.

21- Kâhtama (33): Günümüzde Mut ilçesine bağlı Çamlıpınarı Köyü. Nüfusu 1501'de 51 n. 50 h., 1518'de 53 n. 38 h., 1540'da 49 n. 35 h. dir.

Arpa, buğday ve darıdan başka pamuk üretiminin de yapıldığı, ayrıca bostan, meyve, bağcılık, arıcılık ve hayvancılığın geçim kaynakları arasında yer aldığı karyede 1540 tahririne göre, senede 400 akçe vergi

30- BA.TD.40, s. 274; BA.TD.63, s. 141; BA.TD.415, s. 245.

31- BA.TD.40, s. 296; BA.TD.63, s. 145; BA.TD.415, s. 248.

32- BA.TD.40, s. 281; BA.TD.63, s. 153; BA.TD.415, s. 256.

33- BA.TD.40, s. 283; BA.TD.63, s. 155; BA.TD.415, s. 257.

geliri olan bir boyahâne de mevcuttur. Yine aynı tahrirden bu karyede pazâr kurulduğunu görüyoruz. Senelik 150 akçe bâc-ı bâzâr alınması bunun ifâdesidir. Köyün vergi hâsılı 1501'de 5.990, 1518'de 5.886 ve 1540'da 6.118 akçedir.

22- Kalnağıl (34): Günümüzde Hadim ilçesi, merkez bucağına bağlı olan köyde 1501'de 5 n., 1518'de 12 n. 6 h. ve 1540'da 8 n. 5 h. nüfus yaşamaktadır.

Karyede arpa ve buğdayın yanısıra az miktarda fasulye üretimi yapılmakta ve bağ, bağçe, bostan, meyve ve arıcılıkla uğraşmaktadır. Vergi geliri 1501'de 602, 1518'de 664 ve 1540'da 1.065 akçedir.

23- Karacalar (35): Bu köy günümüzde mevcut değildir. Nüfusu 1501'de 15 n. 8 h., 1518'de 20 n. 14 h. ve 1540'da 7 n. 6 h. dir. arpa, buğday ve darı üretimiyle bağ, bağçe, meyve, bostan, arıcılık ve hayvancılık halkın geçim kaynaklarını oluşturmaktadır. Vergi geliri 1501'de 761, 1518'de 1.470 ve 1540'da 2.178 akçedir.

24- Kemer (36): Günümüzde mevcut olmayan köylerdendir. 1501'de 36 n. 25 h. reâyâ ve 19 n. 14 h. müselleman, 1518'de 27 n. 18 h. reâyâ ve 25 n. 16 h. müselleman, 1540 yılında ise 52 n. 31 h. (reâyâ) nüfusa sahiptir.

Köyde arpa, buğday, darı, nohud, pamuk ve piyaz üretimi yapılmakta ayrıca bağ, bostan, meyve, arıcılık ve hayvancılıkla uğraşmaktadır. Vergi hâsılı 1501'de 5.186, 1518'de 6.979 ve 1540'da 5.707 akçedir.

25- Kulaca (37): Günümüzde Hadim İlçesi, Aladağ Bucağı'na bağlı Selahattin Köyü. 1501'de 43 n. 30 h. reâyâ ve 11 n. 9 h. piyadegân, 1518'de 54 n. 45 h. reâyâ ve 13 n. 9 h. piyadegân nüfusa sahip olan karye 1540'de dört mahalleye ayrılmıştır. Bunlar: Mahalle-i Kulaca (29 n. 14 h.), Mahalle-i İncikler (7 n. 3 h.), Mahalle-i Salahaddin (9 n. 4 h.) ve Mahalle-i İslâmlar (6 n. 3 h.)'dir.

Karyenin geçim kaynağını arpa, buğday, darı, piyâz, bostan, meyve, bağ, bağçe, arıcılık ve hayvancılık oluşturmaktadır. Vergi geliri de 1501'de 3.422, 1518'de 4.896 ve 1540'de 6.444 akçedir.

26- Mustafalar (38): Günümüzde mevcut olmayan köylerdendir. Nüfusu 1501'de 25 n. 13 h. reâyâ ve 20 n. 10 h. müselleman ve piyadegân, 1518'de 26 n. 16 h. reâyâ ve 14 n. 10 h. piyadegân ve müselleman, 1540'de ise 26 n. 15 h. dir.

Gelir kaynakları arpa, buğday, darı ve nohud ile bostan, meyve,

34- BA.TD.40, s. 293; BA.TD.63, s. 153; BA.TD.415, s. 256.

35- BA.TD.40, s. 290; BA.TD.63, s. 140; BA.TD.415, s. 245.

36- BA.TD.40, s. 304; BA.TD.63, s. 152; BA.TD.415, s. 255.

37- BA.TD.40, s. 295; BA.TD.63, s. 149; BA.TD.415, s. 252.

38- BA.TD.40, s. 290; BA.TD.63, s. 151; BA.TD.415, s. 254.

arıcılık ve hayvancılıktır. Vergi geliri de 1501'de 2.036, 1518'de 2.301 ve 1540'da 2.841 akçedir.

27- Nebiler (39): Günümüzde mevcut olmayan köylerdendir. 1501'de 24 n. 15 h., 1518'de 18 n. 12 h. ve 1540'da 14 n. 7 h. nüfusa sahip olan karyenin geçim kaynakları arpa, buğday, darı ve meyve ile arıcılık ve hayvancılıktır. Vergi hâsılı 1501'de 1.029, 1518'de 1.288 ve 1540'da 1.138 akçedir.

28- Oduncu (40): Bugün Hadim İlçesi, merkez bucağına bağlı olan köyün nüfusu 1501'de 21 n. 18 h. reâyâ ve 5 n. 4 h. müselleman, 1518'de 17 n. 8 h. reâyâ ve 3 n. 3 h. müselleman, 1540'da ise 21 n. 14 h. reâyâdan oluşmaktadır.

Arpa, buğday ve darı üretiminin yapıldığı köyde ayrıca meyve, bostan, bağcılık, arıcılık ve hayvancılık da halkın uğraşı alanlarıdır. Vergi geliri 1501'de 1.431, 1518'de 1.575 ve 1540'da 2.764 akçedir.

29- Oğuzlar (41): Günümüzde mevcut olmayan köylerdendir. 1501'de 32 n. 26 h., 1518'de 25 n. 15 h. ve 1540'da 26 n. 13 h. nüfusa sahip olan karyede arpa, buğday ve darı gibi tarım ürünlerinin yanında meyve, bağ, bostan, arıcılık ve hayvancılık halkın gelir kaynaklarıdır. Vergi toplamı 1501'de 1.743, 1518'de 2.400 ve 1540'da 2.314 akçedir.

30- Pirlâvganda (42): Bugün Konya iline bağlı Taşkent ilçesi. İncelenen her üç dönemde de hem nüfus, hem de üretim ve gelir bakımından Aladağ Kazâsının en büyük yerleşim merkezi olan Pirlâvganda, 1501'de 200 n. 168 h. reâyâ, 206 n. 169 h. müselleman ve 23 n. 21 h. hiyadegân olmak üzere toplam 429 n. 358 h. nüfusa sahiptir. 1518 ve 1540 yıllarında Karye, 7 mahalle ile 5 mezraadan müteşekkildir. Mahalleler şunlardır:

1- **Hacı Şâh:** 1518'de 87 n. 58 h., 1540'da 59 n. 38 h.

2- **Hacı Yahya:** 1518'de 45 n. 28 h., 1540'da mahallenin ismi "Hacı Ali" olarak kaydedilmiş olup 32 n. 20 h.

3- **Câmi':** 1518'de 106 n. 57 h., 1540'da 61 n. 51 h.

4- **Küblü:** 1518'de 33 n. 22 h., 1540'da 32 n. 28 h.

5- **Bektâş:** 1518'de 33 n. 16 h., 1540'da 33 n. 17 h.

6- **Kuzan:** 1518'de 70 n. 48 h., 1540'da 60 n. 47 h.

7- **Mescid-i Sarular:** 1518'de 38 n. 22 h., 1540'da 36 n. 26 h.

Mezraaların isimlerinden sonra, "tetimme-i kasaba-i mezbûr" kaydı

39- BA.TD.40, s. 291; BA.TD.63, s. 143; BA.TD.415, s. 259.

40- BA.TD.40, s. 304; BA.TD.63, s. 151; BA.TD.415, s. 254.

41- BA.TD.40, s. 289; BA.TD.63, s. 139; BA.TD.415, s. 244. TD.40'da karyenin ismi "Oğuz" şeklinde yazılmıştır.

42- BA.TD.40, s. 275; BA.TD.63, s. 135; BA.TD.415, s. 240.

düşülmüştür. Yani kasabanın tamlayıcısı, ilavesi. Bu yüzden bu mezraalar, bilinen şekliyle ekinlik özelliği taşımayan ve daha çok karye özelliği taşıyan mezraalardır. Bunlar:

1- Kongul: Bugün Taşkent ilçesine bağlı bir köy. 1518'de 34 n. 25 h., 1540'da 34 n. 24 h.

2- Löftüsün: 1518'de 18 n. 42 h., 1540'da 15 n. 10 h.

3- Sâzâk: Bugün Taşkent ilçesine bağlı bir köy. 1518'de 27 n. 15 h., 1540'da 25 n. 16 h.

4- İlcabınar: Bugün Taşkent ilçesine bağlı bir köy. 1518'de 57 n. 46 h., 1540'da 47 n. 41 h.

5- Şeyhler: 1518'de 17 n. 12 h., 1540'da 10 n. 8 h.dir.

Pirlâvganda karyesinin nüfusu, yukarıda belirtilen mahalle ve mezraalarla birlikte 1518'de 565 n. 361 h., 1540 yılında ise 444 n. 326 h.dir.

Aladağ Kazâsının merkezi olduğunu belirttiğimiz Pirlavganda karyesinin vergi hâsılı 1501'de 30.159, 1518'de 37.120 ve 1540'da 38.618 akçedir. Gelir kaynakları, tarım ürünleri ile bağ, meyve, bostan, arıcılık ve hayvancılıktır. Fakat arıcılıkla ilgili olarak "öşr-ü kovân" ve "resm-i kuvvare-i ehil" başlıkları altında iki ayrı vergi alınması dikkat çekicidir. Karyede bir boyahâne ile iki bâzâr (bâzâr-ı siyâh ve bâzâr-ı galle) vardır.

31- Sâzâk (43): Günümüzde Taşkent ilçesine bağlı bir köy olan Sâzâk'ın nüfusu, 1501'de 52 n. 36 h. (6 neferi sipahi-i müteka'id), 1518'de 40 n. 36 h. reâyâ ve 4 n. sipahizâde, 1540'da ise 43 n. 32 h.dir.

Arpa, buğday ve pamuk üretiminden başka bağ, bostan, meyve, arıcılık ve hayvancılık diğer gelir kaynaklarıdır. Vergi hasılı 1501'de 3.788, 1518'de 5.264 ve 1540'da 8.804 akçedir.

32- Şâmî (44): Günümüzde mevcut olmayan köylerdendir. Nüfusu 1501'de 20 n. 14 h. reâyâ ve 19 n. 14 h. piyadegân, 1518'de 14 n. 12 h. reâyâ ve 13 n. 12 h. müselleman ve piyadegân, 1540'da ise 32 n. 18 h. reâyâdan mürekkebirdir.

Gelir kaynakları arpa, buğday ve darı gibi tarım ürünlerinden başka bağ, bağçe, meyve, bostan, arıcılık ve hayvancılıktır. Vergi toplamı 1501'de 2.137, 1518'de 2.189 ve 1540'da 3.992 akçedir.

33- Yağcılar (45): Günümüzde Hadim İlçesi, Aladağ Bucağı'na bağlı bir köy. Nüfusu 1501'de 22 n. 13 h. reâyâ ve 32 n. 19 h. müselleman,

43- BA.TD.40, s. 300; BA.TD.63, s. 145; BA.TD.415, s. 248.

44- BA.TD.40, s. 301; BA.TD.63, s. 150; BA.TD.415, s. 253.

45- BA.TD.40, s. 303; BA.TD.63, s. 149; BA.TD.415, s. 252. TD.40'da köyün ismi "yağcı" şeklindedir.

1518'de 17 n. 13 h. reâyâ ve 25 n. 16 h. müselleman, 1540'da ise 43 n. 30 h. reâyâ ve 8 n. sipahizâdedir.

Arpa, buğday, darı, fasülye, piyâz ve pamuk gibi toprak ürünleri yanında bostan, meyve, bağ, arıcılık ve hayvancılık halkın diğer gelir kaynaklarıdır. Vergi geliri 1501'de 3.341, 1518'de 4.356 ve 1540'da 5.099 akçedir.

34- Yerköprü (46): Günümüzde Hadim ilçesine bağlı bir köy olan Sarıhacı, Yerköprü karyesi olmalıdır. 1501'de 80 n. 50 h. reâyâ ve 20 n. 13 h. müselleman, 1518'de 85 n. 50 h. reâyâ ve 25 n. 14 h. müsellemana sahip olan Yerköprü 1540'da dört Cemaatden oluşmaktadır. Bunlar:

1- Mahmudcalar: 26 n. 22 h.

2- Ömeroğlu: Bugün Hadim İlçesi, Aladağ Bucağı'na bağlı bir köy. 1540'da 32 n. 19 h.

3- Saruhacılar: Bu da günümüzde Hadim ilçesi, Aladağ Bucağı'na bağlı bir köy. 1540'da 11 n. 11 h.

4- Çakallar: 24 n. 17 h.

Bu dört cemaatin toplam nüfusu 92 n. 68 h. dir

Arpa, buğday, darı, pamuk ve piyâz üretiminin yansısı halk bostan, meyve, bağ, bağçe, arıcılık ve hayvancılıkla da meşgul olmaktadır. Bu karyenin en dikkat çekici yanı **43 bâb asiyâba** sahip olmasıdır. Bâzârı ve boyahânesi vardır. Vergi geliri 1501'de 8.168, 1518'de 12.244 ve 1540'da 12.312 akçedir.

ALADAĞ KAZÂSININ NÜFUSU

XVI. Asırda Nüfusun Hesaplanması

Bilindiği gibi, XVI. asır için Osmanlı tahrirlerine dayanılarak tesbit edilen nüfus, vergi alınmasına esas olan nüfustur ve "**vergi nüfusu**" olarak kabul edilir. Tahrir defterlerinde nüfusla ilgili tabirler "**hâne**", "**nefer**" ve "**mücerred**" dir. Bunlardan "**nefer**", statüsüne bakılmaksızın vergi ödemesi gereken kişilerin hepsi demektir. Mufassal Defterler'de, karye isimlerinin altında yer alan şahıs isimlerinin herbiri bir "**nefer**" dir. "**Mücerred**", "**caba**" ile aynı manada kullanılmakla birlikte, esasen aynı değildir. 1529 tarihli Karaman Kanûn-nâmesinde (47); "**Caba, mücerred olan fukara-i reâyâyâ ve babasile olub müstakil kisb iden mücerrede dirler, müstakil kisbi olmayana mücerred dirler, kat'a resim alınmaz**" diye tarif olunmuştur. Mufassal Defterler'de şahıs isimlerinin altında statülerini belirtmek için kullanılan () "**caba**" ve () "**mücerred**" rumuzlarının () aynı karyede her ikisinin

46- BA.TD.40, s. 298; BA.TD.63, s. 146; BA.TD.415, s. 249.

47- BA.TD.387, s. 4.

birden kullanılması da farklılığın bir başka ifadesidir (48). "**Hâne**" tabirinin ise ne olduğu ve kaç kişilik bir nüfusu ifade ettiği araştırmacılar için henüz tam açıklıkla çözümlenememiştir (49). 1588 tarihli Karaman Kanununda bu konuya da bir miktar açıklık getirilmektedir (50). Kanun-nâmenin "kanun-ı 'avarız der memâlik-i Karaman" başlığı altında: "**defter-i 'atikde her karyenin tahtına ba'de'l-esâmi nefer ve hâne kaydolunmuşdur fi'l-hakika ol kayd hâne-i 'avarız kaydı değildir eyle ki çift, nîm çift ve bennâk 'adedi hâne 'ad itmıştır bu takdirce bir evde dört-beş nefer bennâk cem' olur...**" şeklindeki açıklamadan "hâne" nin, çift, nîm çift ve bennâkden oluştuğu, caba veya mücerredin bunun dışında tutulduğu anlaşılmaktadır. Kanûn-nâmede "**hâne**" için rakam da verilmektedir. Bir hânenin dört veya beş bennâkden müteşekkil olduğu ifade edilmektedir. Ancak burada "**bennâk**" tabirinin kullanılması bir başka soruyu akla getiriyor. Bir evde dört veya beş kişi mi yaşamaktadır yoksa dört-beş evli (bennâk) insan mı oturmaktadır? Şayet **bennâk** tabirinden hareketle ikinci şıkka tercih edersek **hâne** dört veya beş kişiden çok daha fazla bir sayıyı ifade ediyor demektir.

Bir başka probleme daha dikkat çekmek gerekir. Hâne için kullanılan katsayılar, ister 4 olsun ister 7 (51) olsun biz bu katsayılarla araştırma alanımızın genel nüfusunu değil, sadece vergi veren erkek nüfusunu tesbit edebiliriz. Kadınlar, kızlar ve küçük erkek çocuklar bu rakamların içerisinde yer almazlar. Şu halde kullandığımız katsayılara yeni bir katsayı ilave etmeli ve bu yeni katsayı ile araştırdığımız bölgenin tahmini genel nüfusunu belirlemeliyiz. Yeni katsayının belirlenmesinde, vergi nüfusu için kullanılan katsayıya hanım, kız çocuk ve küçük erkek çocukların dahil edilmesi yolu izlenebilir. Fakat bu dahil etme esnasında, hangi grubun kaç kişi olduğuna dair elimizde bir kıstas olmadığı için, bu çalışmada Aladağ Kazâsının nüfusu tesbit edilirken 16. asır tahrir defterlerindeki rakamlar kullanılmak suretiyle vergi nüfusu belirlenmeye çalışılacaktır.

Aladağ Kazâsının Nüfusu (1501-1540)

16. asrın ilk yarısı için kullanılan kayıtlara nazaran Aladağ Kazâsının, her üç dönemde de (1501, 1518 ve 1540) 34 karyesi vardır ve bu karyelerin tamamında müslim nüfus yaşamaktadır. Gayrimüslim nüfus mevcut değildir. 1501 ve 1518 dönemlerinde Aladağ Kazâsının

48- Mîsal olarak bkz. BA.TD.415, s. 245'de Emir Ahmed karyesi, s. 248'de Habiller karyesi, BA.TD.40, s. 270'de Başlamışlar karyesi, s. 274'de Göynükkışla karyesi.

49- Bu konudaki yaklaşımlar ve değerlendirmeler için bkz. N. Göyünç, "Hâne Deyimi Hakkında", *TD*, S. 32 (İst., 1979), s. 331-348.

50- KKA.TD.104, s. 16-5a.

51- Hâne için kullanılan katsayılarla ilgili olarak bkz. N. Göyünç, "Hâne...", s. 332-334.

nüfusu reâyâ ve piyadegân ve müsellemanlardan oluşmaktadır (52). Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıllarında artan fetihlerle birlikte gönüllü askerlerin kafi gelmediği ve bu sebeple daha önceleri Anadolu Selçukluları tarafından da uygulanan köylülerden ücretli askerler kullanma, bunun da kafi gelmemesi üzerine köylülerden "piyadegân ve müselleman" adı altında düzenli birlikler oluşturulduğu bilinmektedir (53). I. Murad zamanında, devşirme sistemine dayalı Yeniçeri ocağının kurulmasından sonra yaya ve müsellemler geri hizmete alınmışlardır.

1501 ve 1518'de Aladağ Kazâsının 19 köyünde piyade ve müsellemler varken 1540 yılında 34 köyün tamamı reâyâ ile meskündür. Anlaşılan Kanunî zamanında Karaman bölgesindeki yaya ve müsellemler reâyâ hükmüne alınıp, onlarla beraber tahrir edilmişler.

Aladağ Kazâsının nüfusu tesbit edilirken, bu sahada çalışanların ekseriyetle kabul ettikleri ve uyguladıkları **hâne x 5 + mu'âf + mücerred** formülü kullanılacaktır. Kazânın nüfusu 1501'de 1.421 nefer, 1.015 hâne reâyâ ile 551 nefer 418 hâne piyadegân ve müsellemandan, 1518'de 1.647 nefer, 1.109 hâne, reâyâ ile 368 nefer, 251 hâne piyadegân ve müsellemandan, 1540 yılında ise 1.607 nefer 1.150 hâne reâyâdan oluşmaktadır. Bu rakamlardan hareketle dönemlere göre kazânın tahmini nüfusunu tesbit edebiliriz.

1501'de:

	hâne	%	nefer	%	tahmini nüfus
Reâyâ	1.015	71	1.421	72	5.481
Piyad. ve Müsellem.	418	29	551	28	2.223
TOPLAM	1.433	100	1972	100	7.704

1518'de:

	hâne	%	nefer	%	tahmini nüfus
Reâyâ	1.109	82	1.647	82	6.083
Piyad. ve Müsellem.	251	18	368	18	1.372
TOPLAM	1.360	100	2.015	100	7.455

1540'da:

	hâne	%	nefer	%	tahmini nüfus
Reâyâ	1.150	100	1.697	100	6.297

52- Bkz. Tablo I.

53- Reâyâdan yaya yazılması hususunda bkz. Neşri, *Kitâb-ı Cihan-nümâ* C. I (Yay. F.R. Unat - M.A. Köymen), Ankara 1987, s. 155-157; ayrıca bkz. Dr. Halime Doğru, *Osmanlı İmparatorluğunda Yaya-Müsellemler-Taycı Teşkilatı*, Eren Yayıncılık, İstanbul, 1990.

TABLO I. Aladağ Kazâsının Nüfusu (1501-1540)

KÖYLER	1501				1518				1540	
	Reâya		Piy. Müsl.		Reâyâ		Piy. Müsl.		Reâyâ	
	nefer	hâne	nefer	hâne	nefer	hâne	nefer	hâne	nefer	hâne
1- Afşâr	80	52	-	-	48	37	-	-	51	38
2- Ağaçcı	53	38	13	8	35	28	5	4	39	22
3- Akçaalan	32	24	28	22	38	20	27	18	40	26
4- Alâta	29	15	42	33	23	18	44	30	43	32
5- Ardıçağıl	29	23	4	2	19	12	5	3	23	15
6- Bâdâmlü	49	28	12	7	52	28	18	13	51	30
7- Bâdâmlü ma'a Gendele	20	14	-	-	26	18	-	-	27	20
8- Başlamışlar	157	103	-	-	58	39	46	32	90	60
9- Bostanözü	42	36	-	-	57	35	-	-	46	28
10- Bögürtlân	13	9	-	-	10	9	-	-	17	13
11- Çakallar	19	14	-	-	10	7	-	-	13	5
12- Çapar	15	14	14	11	26	21	16	14	38	30
13- Çepni	14	10	-	-	14	9	-	-	16	13
14- Çüne	26	21	9	5	18	13	12	6	21	12
15- Emir Ahmed	35	25	-	-	40	28	-	-	36	19
16- Eşenler	25	16	13	9	25	20	13	7	31	22
17- Günây ve Kızılca	28	19	9	7	28	15	4	3	39	23
18- Göynükkuşla	21	14	19	13	16	11	13	9	22	17
19- Habiller	33	23	-	-	36	27	-	-	27	13
20- Hadim	75	51	33	28	91	70	47	32	111	88
21- Kâhtama	51	50	-	-	53	38	-	-	49	35
22- Kalnağıl	5	-	-	-	12	6	-	-	8	5
23- Karacalar	15	8	-	-	20	14	-	-	7	6
24- Kemer	36	25	19	14	27	18	25	16	52	31
25- Kulaca	43	30	11	9	54	45	13	9	51	24
26- Mustafalar	25	13	20	10	26	16	14	10	26	15
27- Nebiler	24	15	-	-	18	12	-	-	14	7
28- Oduncu	21	18	5	4	17	8	3	3	21	14
29- Oğuzlar	32	26	-	-	25	15	-	-	26	13
30- Pirlâvganda	200	168	229	190	565	361	-	-	444	326
31- Szâk	52	36	-	-	44	36	-	-	43	32
32- Şâmî	20	14	19	14	14	12	13	12	32	18
33- Yağcılar	22	13	32	19	17	13	25	16	51	30
34- Yerköprü	80	50	20	13	85	50	25	14	92	68
TOPLAM	1421	1015	551	418	1647	1109	368	251	1697	1150

Yaya ve müsellemlerin reâyâyâ oranı 1501'e göre 1518 yılında % 40 civarında azalırken, kazânın tahmini nüfusunda da sürekli azalma olmuştur. 1501'e göre 1540 yılında kazânın toplam nüfusunda % 18 nisbetinde bir azalma olmuştur. Azalmanın sebebini izah edebilecek bir belge olmamakla beraber, bölgenin Ortatoroslar üzerinde yer alan dağlık, ekim alanları gayet az bir bölge olması, nüfusun azalmasında en önemli etken olmalıdır.

ÜRETİM ve TASARRUF

Aladağ Kazâsına tabi köylerin tamamında arpa ve buğday üretimi yapılmaktadır. 1501 ve 1518 tahrirlerinde tahılların hepsi "el-galle" başlığı altında toplanırken, 1540 tahririnde ayrı ayrı kaydedilmişlerdir. Bu dönemde arpa ve buğdayın dışında hemen her köyde darı, bir kısım köylerde de mercimek, nohud, fasülye ve piyaz gibi mahsüllerin üretildiği görülür. Bölge halkının geçim kaynakları arasında bağcılığın önemli bir yer işgal ettiği, her karyenin vergi hâsılı içerisinde "Öşr-ü bağ" gelirinin yüksek rakamlardan oluşmasından anlaşılmaktadır. Meyve, bostan, arıcılık ve hayvancılık da yine her köyde mevcut olan gelir kaynaklarındandır. Bölgenin Akdeniz iklimi özelliklerine sahip olması sebebiyle bir kısım köylerde pamuk üretimi de yapılmaktadır (Köylerin üretim çeşitliliği 2 nolu haritada gösterilmiştir).

1501'de toplam vergi geliri 137.330 akçe olup, bunun 124.823 akçesi (nisbeti % 91'dir) timar olarak, 6.970 akçesi (nisbeti % 5'dir) Şehzâde hassı olarak tasarruf edilmektedir. Ayrıca timar gelirleri içerisinde 5.537 akçelik (nisbeti % 4'dir) bir kısım da "hissey-i Şehzâde" olarak kaydedilmiştir. 1518 ve 1540 yıllarında 34 köyün vergi gelirlerinin ne şekilde tasarruf edildiğine dair bir kayıt düşülmediği için her iki dönemde de köylerin tamamının timar olarak tasarruf olduğu kabul edilmiştir. 1518 yılında vergi hâsılı toplamı 168.626 akçe, 1540'da ise 195.835 akçedir. Dönemler arasında nüfusta sürekli azalma olmasına mukabil üretimde artış olmuştur.

Aladağ Kazâsında her üç dönemde de vakf kaydına rastlanmaması dikkat çekicidir. Bölgenin tamamen dağlık olması, büyükçe bir kazâ merkezinin (şehir) olmayışı belki vakıfların yokluğunu izah edebilir. Zira bölgenin bir dönemde % 91 diğer iki dönemde de tamamının timar olarak tasarruf edilmesinin en önemli sebebi de ekim alanlarının azlığı ve arazinin dağlık olmasıdır.

TABLO II: Yerleşim Birimleri ve Hâsılları (1501-1540)

KÖYLER	1501			1518	1540
	Timar	H.Ş.*	Hs.Ş.**	Timar	Timar
1- Afşâr	4.775	-	-	4.812	7.208
2- Ağaçcı	3.785	-	459	5.356	5.268
3- Akçaalan	3.818	-	524	4.308	4.109
4- Alâta	3.553	-	420	5.316	6.436
5- Ardıçağıl	2.316	-	77	2.027	3.296
6- Bâdâmlû	3.470	-	477	5.097	5.971
7- Bâdâmlû ma'a Gendele	1.769	-	-	1.980	2.682
8- Başlamışlar	4.155	4.081	-	8.087	9.126
9- Bostanözü	2.328	-	401	3.558	3.992
10- Bögürtlân	450	-	-	725	1.685
11- Çakallar	974	-	-	964	1.300
12- Çapar	2.294	-	-	4.213	5.037
13- Çepni	509	-	172	1.216	1.834
14- Çüne	2.296	945	-	3.461	5.192
15- Emir Ahmed	3.358	-	-	3.686	3.459
16- Eşenler	1.940	-	204	2.800	3.464
17- Günay ve Kızılca	2.583	-	134	3.122	3.809
18- Göynükkışla	1.824	1.944	-	3.694	4.554
19- Habiller	2.475	-	-	2.774	4.411
20- Hâdim	9.728	-	-	12.518	13.608
21- Kâhtama	5.990	-	-	5.886	6.118
22- Kalınağıl	422	-	180	664	1.065
23- Karacalar	586	-	175	1.470	2.178
24- Kemer	5.186	-	-	6.979	5.707
25- Kulâca	3.224	-	198	4.896	6.444
26- Mustafalar	1.754	-	282	2.301	2.841
27- Nebiler	717	-	312	1.288	1.138
28- Oduncu	1.385	-	46	1.575	2.764
29- Oğuzlar	1.187	-	556	2.400	2.314
30- Pirlâvganda	30.159	-	-	37.120	38.618
31- Sâzâk	3.272	-	516	5.264	8.804
32- Şâmî	1.878	-	259	2.189	3.992
33- Yağcı	2.815	-	526	4.636	5.099
34- Yerköprü	8.048	-	120	12.244	12.312
TOPLAM	124.823	6.970	5.537	168.626	195.835

* H.Ş.: Hass-ı Şehzâde

** Hs.Ş.: Hisse-i Şehzâde

HARİTA 2

ALADAĞ KAZASINDA ÜRETİM (1540)

